

การศึกษานโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนนำไปปฏิบัติ
ของตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

A STUDY ON THE IMPLEMENTATION OF DRUG PREVENTION POLICIES IN THE
COMMUNITIES OF THA WANG THONG SUBDISTRICT, MUEANG PHAYAO DISTRICT,
PHAYAO PROVINCE

¹สุพรรณิ กันหะคุณ และ ²วีระ เลิศสมพร

¹Suphannee Kanhakun and ²Veera Lertsomporn

¹คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยพะเยา

¹School of Political and Social Science, University of Phayao, Thailand

Received: 2025-08-26

¹Corresponding Author's Email: 66212344@up.ac.th

Revised: 2025-11-28

¹เบอร์โทร : 098-945-5353

Accepted: 2025-12-02

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบาย 2) ศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินนโยบาย และ 3) เสนอแนะแนวทางในการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชน 364 คนใน 14 หมู่บ้าน ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน ซึ่งเป็นผู้นำและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายอยู่ในระดับน้อยในทุกด้าน ได้แก่ บุคลากรและองค์กร สังคมและวัฒนธรรม การบำบัดและฟื้นฟู และเศรษฐกิจ แสดงถึงความพร้อมของชุมชนทั้งด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน ความร่วมมือ และค่านิยมที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนนโยบาย ข้อมูลเชิงคุณภาพระบุข้อจำกัดด้านกลไกการบำบัด การติดตามหลังการบำบัด และความไม่ต่อเนื่องของการฟื้นฟู ประสิทธิภาพของนโยบายอยู่ในระดับมากครอบคลุมด้านนโยบาย การสนับสนุนจากผู้นำ และการติดตามประเมินผล โดยนโยบายมีความชัดเจน ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญ และระบบติดตามมีประสิทธิภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดจากนโยบายส่วนกลางที่ขาดความยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ รวมถึงความไม่ต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางการพัฒนานโยบายควรจัดตั้งเครือข่ายผู้นำและอาสาสมัครในระดับตำบล พัฒนาระบบติดตามผู้ผ่านการบำบัดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง เสริมทักษะเจ้าหน้าที่

ด้านการตรวจสอบธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มเสี่ยง เพื่อลดปัจจัยเสี่ยง และยกระดับประสิทธิภาพของนโยบายอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การป้องกันยาเสพติด; นโยบายสาธารณะ; ตำบลท่าวังทอง

Abstract

This study aimed to 1) examine the problems and obstacles in the implementation of drug prevention policies, 2) assess the effectiveness of policy implementation, and 3) propose recommendations for improving the implementation of such policies in Tha Wang Thong Subdistrict, Mueang Phayao District, Phayao Province. A mixed-methods approach was employed, collecting quantitative data from 364 residents across 14 villages using stratified random sampling and qualitative data through in-depth interviews with five key informants, including local leaders and officials. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were examined through content analysis. The findings revealed that problems and obstacles in policy implementation were generally low across all aspects, including personnel and organizational capacity, social and cultural factors, rehabilitation and recovery, and economic factors, indicating that the community possesses adequate resources, infrastructure, cooperation, and supportive social values. However, qualitative findings highlighted limitations in rehabilitation mechanisms, follow-up after treatment, and continuity of recovery programs. The effectiveness of the policy was found to be high in terms of policy clarity, leadership support, and monitoring and evaluation. Policies were clearly defined, community leaders played a crucial role, and the monitoring system was effective. Nonetheless, limitations were noted due to central policies lacking flexibility and not fully aligning with local contexts, as well as discontinuity in citizen participation in monitoring and evaluation processes. Recommendations for policy development include establishing networks of local leaders and volunteers, enhancing follow-up systems for treated individuals in collaboration with relevant agencies, organizing continuous rehabilitation activities, strengthening officials' skills in monitoring drug-related activities, and promoting vocational opportunities for at-risk groups to reduce risk factors and improve the overall effectiveness of the policy sustainably.

Keywords: Drug Prevention; Public Policy; Tha Wang Thong Subdistrict

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ แม้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อสม. เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้นำชุมชน เป็นต้น จะมีความพยายามในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ยาเสพติดยังมีแนวโน้มรุนแรง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นสาว ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระบุว่า ประชากรโลกอายุ 15–64 ปี กว่า 284 ล้านคนใช้ยาเสพติด เพิ่มขึ้นร้อยละ 26 เมื่อเทียบกับ 4 ปีที่ผ่านมา สะท้อนว่ายาเสพติดเป็นภัยแทรกซึมในสังคมโลกและอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (Office of the Narcotics Control Board, 2022)

ในบริบทของประเทศไทย ปัญหายาเสพติดยังเป็นประเด็นระดับชาติที่สำคัญ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีส่งผลให้โครงสร้างสังคมเกิดความไม่สมดุล ทำให้สถาบันครอบครัว และชุมชนอ่อนแอลง ปัจจัยเร่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีหลายประการ อาทิ ปัญหาครอบครัวที่ไม่มั่นคง ขาดการสอดส่องดูแลจากชุมชน การขาดโอกาสทางอาชีพและรายได้ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเข้าถึงยาเสพติด การเข้าใจถึงปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนานโยบาย และมาตรการป้องกันที่เหมาะสมและยั่งยืน (Office of the Narcotics Control Board, 2022)

ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้กำหนด นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เช่น ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2566–2570 ซึ่งมุ่งเน้น การบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งการป้องกันเชิงรุก การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟู รวมถึงการสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมในทุกระดับ Office of the Narcotics Control Board (2023) นอกจากนี้ยังมีนโยบาย “ชุมชนยั่งยืน” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเฝ้าระวังและแก้ไข ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ Royal Thai Government (2021) รวมถึงมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งมองผู้เสพ เป็นผู้ป่วย เพื่อให้ได้รับการบำบัดและสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึง ความมุ่งมั่นของภาครัฐในการจัดการปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

พื้นที่ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ชายแดนภาคเหนือที่มีความซับซ้อนด้านยาเสพติด การป้องกันและปราบปรามจึงต้องใช้มาตรการบูรณาการระหว่างภาครัฐ องค์กร ภาคประชาชน และชุมชน มุ่งเสริมกลไกชุมชนป้องกันกลุ่มเสี่ยง พร้อมจัดการผู้เสพและผู้ค้าอย่างครบวงจร การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการบังคับใช้บทลงโทษควบคู่การให้ความรู้ประชาชน เป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหายา (Mueang Phayao Provincial Police Station, 2024)

จากบริบทดังกล่าว งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากรอบนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในชุมชน ท่าวังทอง เพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรค ประเมินประสิทธิผลของนโยบาย และเสนอแนะแนวทางปรับปรุง ให้เหมาะสมและยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถามประชาชน และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลัก ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ต้องอาศัยความร่วมมือแบบ บูรณาการ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามประเมินผล และการสร้างความตระหนักรู้ของประชาชน เพื่อให้มาตรการป้องกันยาเสพติดมีความต่อเนื่อง ยั่งยืน และตอบสนองบริบทเฉพาะของชุมชน

หลักการแนวคิด ทฤษฎี เชิงวิชาการ แนวทางปฏิบัติ มาตรฐานการแก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริมพัฒนา มีดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

แนวคิดและประเภทของนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหลายมิติ โดยสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้ (Office of the Narcotics Control Board, 2021)

นโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยสามารถจำแนกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ การป้องกัน การปราบปราม และการฟื้นฟู โดยการป้องกันมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและส่งเสริมพฤติกรรมเหมาะสมในกลุ่มเยาวชน การปราบปรามเน้นการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้เสพที่ผิดกฎหมาย ส่วนการฟื้นฟูมุ่งช่วยผู้เสพให้กลับคืนสู่สังคมผ่านการบำบัดและสร้างโอกาสทางอาชีพ นอกจากนี้ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานรัฐ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Big Data เป็นกลไกสำคัญในการติดตาม ตรวจสอบ และตอบสนองต่อปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า นโยบายดังกล่าวมุ่งสร้างความยั่งยืนในการป้องกันและลดผลกระทบของยาเสพติด โดยผสมผสานการป้องกัน ปราบปราม และฟื้นฟู พร้อมการบูรณาการทุกภาคส่วนและใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

มีนักวิชาการได้อธิบายถึงกระบวนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไว้อย่างหลากหลาย โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

Yavaprabhass (2022) ได้อธิบายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างการกำหนดนโยบายกับการประเมินผล โดยอาศัยความชัดเจนของเป้าหมายทรัพยากร สมรรถนะหน่วยงาน และการสื่อสารประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ Pressman, and Wildavsky (1973) มองว่าการปฏิบัตินโยบายเป็นกระบวนการซับซ้อนที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่าย ขณะที่ (Van Meter, and Van Horn, 1975) เน้นความสำเร็จขึ้นกับมาตรฐานวัตถุประสงค์ การสื่อสาร และทัศนคติของผู้ปฏิบัติ เมื่อผสมผสานกับบริบทไทย จะช่วยทำความเข้าใจอุปสรรคเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และความท้าทายทางสังคมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย

Pintobtang (2018) ได้อธิบายไว้ว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในบริบทไทยมีความซับซ้อนเนื่องจากนโยบายส่วนใหญ่ถูกกำหนดในระดับชาติ แต่การปฏิบัติจริงเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นซึ่งมีบริบททางสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรแตกต่างกันการเมืองภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายระดับชาติและความเป็นจริงในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การให้ข้อเสนอแนะ การตัดสินใจร่วม และการติดตามประเมินผล เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบาย ทำให้เกิดความสอดคล้องระหว่างเจตนารมณ์ของผู้กำหนดนโยบายกับการปฏิบัติในชีวิตจริงของประชาชน

จากสถานการณ์ปัญหาเสพติดที่ยังคงทวีความรุนแรงทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ประกอบกับผลกระทบที่ครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ แม้ว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ดำเนินนโยบายและมาตรการอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาดังกล่าวยังคงมีแนวโน้มขยายตัว โดยเฉพาะในกลุ่มวัยหนุ่มสาว สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการดำเนินนโยบายในทางปฏิบัติที่อาจยังไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง ในบริบทของประเทศไทย ปัญหาเสพติดมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยเชิงโครงสร้างหลายประการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว การขาดโอกาสทางอาชีพ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงยาเสพติด ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน แม้จะมีการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายในระดับชาติที่มุ่งเน้นการบูรณาการทุกภาคส่วน แต่ความสำเร็จของนโยบายยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ สำหรับพื้นที่ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงและความซับซ้อนของปัญหาเสพติด การดำเนินมาตรการจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และต้องมีรูปแบบการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง

ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีความจำเป็น เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประเมินประสิทธิผลของมาตรการที่ดำเนินอยู่ และเสนอแนวทางในการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่มากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนากลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์จริงในระดับชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนของตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนของตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนภายในชุมชนของตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค รวมถึงประสิทธิผลของนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี (Documentary Study)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดจากเอกสารวิชาการ รายงานวิจัย บทความวิชาการ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและกำหนดประเด็นคำถามวิจัย รวมถึงออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

การศึกษาภาคสนามดำเนินการโดยการลงพื้นที่ตำบลท่าวังทอง เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมชุมชน และเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายป้องกันยาเสพติดในพื้นที่จริง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจบริบทและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานในระดับชุมชน พร้อมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญและมีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับนโยบายยาเสพติดในระดับพื้นที่จำนวน 5 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน สาธารณสุขประจำตำบล ปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคง เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำจังหวัด และสารวัตรมวชน ผู้รับผิดชอบงานนโยบายชุมชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนปัญหา อุปสรรค และประสิทธิผลของนโยบายในบริบทชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีการแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนจำนวน 364 คนในตำบลท่าวังทอง ผ่านแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ใช้มาตราส่วนลิเคิร์ท 5 ระดับ เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติด พร้อมกันนี้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อเข้าใจประสบการณ์ มุมมอง ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัตินโยบาย ทั้งนี้การใช้เครื่องมือทั้งสองประเภทช่วยให้ผลการวิจัยมีความครบถ้วน สอดคล้องกับบริบทชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่นแล้ว ได้แก่

1. แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนในพื้นที่จำนวน 364 คน ซึ่งได้รับการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในตำบลท่าวังทอง
 2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยตรงและบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงลึก
- ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และความเป็นส่วนตัวของข้อมูลแก่ผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งได้รับความยินยอมอย่างสมัครใจ (Informed Consent) ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหาอุปสรรค และประสิทธิผลของการดำเนินนโยบาย โดยใช้เกณฑ์แปลความหมายคะแนนตามมาตรฐาน Likert Scale

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลสัมภาษณ์ถูกถอดความและวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผ่านการจัดหมวดหมู่และตีความข้อมูลเชิงลึก เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ ความสัมพันธ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาคือผู้ให้ข้อมูลนำเสนอ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนตำบลท่าวังทองสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านบุคลากรและองค์กร ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการบำบัดและฟื้นฟู และด้านเศรษฐกิจ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านบุคลากรและองค์กร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนของตำบลท่าวังทองในด้านบุคลากรและองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.79) อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพเผยถึงข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทางที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญตรงด้าน การขาดกลไกกลางในการประสานงานและติดตามงานระหว่างหน่วยงาน และการขาดระบบพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการดำเนินงานเชิงรุกและยั่งยืนในระยะยาว

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนของตำบลท่าวังทองในด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.72) อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่ายังมีอุปสรรคจากความเกรงกลัวอิทธิพลของกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลหรือเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งวิถีชีวิตและประเพณีบางอย่าง เช่น การดื่มสุรานิงานบุญหรืองานเทศกาล ยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้มาตรการทางสังคมมีประสิทธิผลลดลง และยากที่จะเปลี่ยนแปลงในระยะสั้น

3. ด้านการบำบัดและฟื้นฟู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนของตำบลท่าวังทองในด้านการบำบัดและฟื้นฟู

โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.77) อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนความพยายามแก้ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการบำบัดผ่านระบบติดตามผล การสนับสนุนทางจิตใจและสังคม ลดการตีตรา และบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมประสิทธิภาพการบำบัดและฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

4. ด้านเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนของตำบลท่าวังทองในด้านเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.75) อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจ เช่น การขาดรายได้และโอกาสทางอาชีพ เป็นปัจจัยผลักดันให้ประชาชนบางส่วนเข้าสู่วงจรยาเสพติดทั้งในฐานะผู้เสพและผู้ค้า ขณะที่มาตรการส่งเสริมอาชีพยังไม่ตอบสนองความต้องการจริงของชุมชน จึงไม่สามารถลดแรงจูงใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทอง สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านการสนับสนุนจากผู้นำ และด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งแต่ละด้านมีบทบาทและองค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานในระดับพื้นที่ ดังนี้

1. ด้านนโยบาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านการนโยบายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.99) อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพได้สะท้อนข้อจำกัดในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่เข้มแข็งเต็มที่ รวมถึงความต่อเนื่องของนโยบายในบางช่วงเวลาและการปรับใช้ที่ไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมของการดำเนินงาน

2. ด้านการสนับสนุนจากผู้นำ

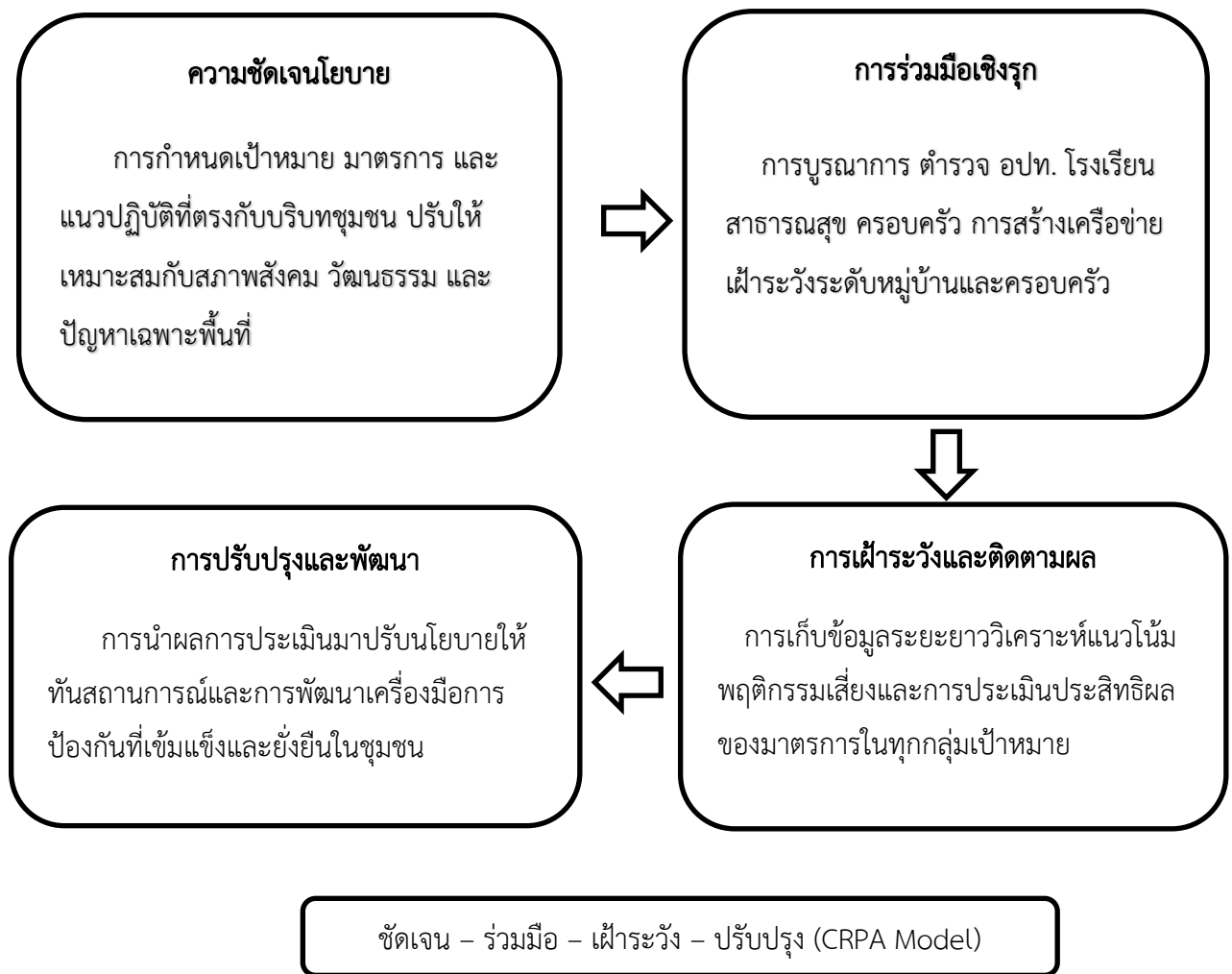
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านการสนับสนุนจากผู้นำระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.86) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงคุณภาพยังสะท้อนข้อจำกัดที่สำคัญว่า ผู้นำชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานหรือต้องเผชิญกับความกังวลในการปฏิบัติ ส่งผลให้บางพื้นที่มีความไม่ต่อเนื่องและประสิทธิผลของการดำเนินงานลดลง ดังนั้นจึงควรมีมาตรการพัฒนาเชิงระบบ อาทิ การจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง การจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การสร้างระบบพี่เลี้ยงเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างผู้นำรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสม พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มาตรการดังกล่าวจะช่วยยกระดับสมรรถนะผู้นำชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

3. ด้านการติดตามและประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านการติดตามและประเมินผลโดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.92) อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องของการติดตามผลในภาคสนาม การเน้นรายงานเชิงเอกสารมากกว่าการลงพื้นที่จริง รวมถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนที่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ลดทอนประสิทธิภาพของนโยบายในระยะยาว และอาจทำให้เกิดอัตราการกลับไปเสพซ้ำสูงได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า การดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนตำบลท่าวังทอง ควรเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ครัวเรือน สถานศึกษา และชุมชน ผู้แทนจากสถานีตำรวจภูธรเมืองพะเยาเสนอให้พัฒนาระบบคุ้มครองพยานและผู้แจ้งเบาะแส พร้อมสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังเชิงรุกที่บูรณาการข้อมูลจากหลายหน่วยงาน ขณะที่เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. จังหวัดพะเยาเสนอให้มีการศึกษาติดตามผลระยะยาว เพื่อประเมินผลกระทบของนโยบายและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

องค์ความรู้ใหม่

โมเดลการขับเคลื่อนนโยบายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนตำบลท่าวังทอง

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษา นโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนนำไปปฏิบัติของ
ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่าได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อน
นโยบายในระดับพื้นที่ โดยองค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็นถึงกลไกสำคัญที่ทำให้นโยบายสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ประการแรก คือ ความชัดเจนของนโยบาย ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ
การกำหนดเป้าหมาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ช่วยให้
หน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่สามารถตีความและดำเนินการได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งการปรับนโยบายให้
สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และปัญหาเฉพาะพื้นที่ ยังช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและ
ความเหมาะสมของการดำเนินงาน ทำให้มาตรการต่าง ๆ สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง

ประการที่สอง คือ การร่วมมือเชิงรุก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการป้องกันยาเสพติดในชุมชน การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน หน่วยงานสาธารณสุข รวมถึงสถาบันครอบครัว ทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในระดับหมู่บ้านและครอบครัวยังช่วยให้สามารถติดตามและป้องกันปัญหาได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ลดโอกาสการแพร่กระจายของปัญหายาเสพติดในชุมชน

ประการที่สาม คือ การเฝ้าระวังและติดตามผล ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินนโยบายมีความต่อเนื่องและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะยาว การวิเคราะห์แนวโน้มพฤติกรรมเสี่ยง และการประเมินประสิทธิผลของมาตรการในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถมองเห็นภาพรวมของสถานการณ์และปรับกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสมและทันเวลาที่

ประการสุดท้าย คือ การปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งเป็นกระบวนการต่อยอดจากการติดตามและประเมินผล โดยการนำข้อมูลและข้อค้นพบที่ได้มาปรับปรุงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ นอกจากนี้ การพัฒนาเครื่องมือและรูปแบบการป้องกันที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการป้องกันยาเสพติดในระยะยาว

โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของการนำนโยบายการป้องกันยาเสพติดไปปฏิบัติในระดับชุมชน จำเป็นต้องอาศัยความชัดเจนของนโยบาย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และการปรับปรุงพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างระบบการป้องกันยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรค มีลักษณะเป็นปัญหาหลายมิติและซับซ้อน ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านบุคลากรและองค์กร ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการบำบัดและฟื้นฟู และด้านเศรษฐกิจ โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ด้านบุคลากรและองค์กร

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านบุคลากรและองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.79) แสดงให้เห็นว่าชุมชนตำบลท่าวังทองมีโครงสร้างพื้นฐานและกลไกสนับสนุนเพียงพอต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งด้านทรัพยากร การประสานงาน และความเชี่ยวชาญของบุคลากร ส่งผลให้การดำเนินงานต่อเนื่องและเสถียรภาพ ข้อค้นพบชี้ว่าพื้นที่มีศักยภาพพื้นฐานและสามารถพัฒนาประสิทธิภาพต่อเนื่องด้วยการเสริมศักยภาพบุคลากรและ

การจัดการองค์กร อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์พบข้อจำกัด เช่น จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการสนับสนุนเครื่องมือยังไม่ครอบคลุม ทำให้การปฏิบัติงานในบางสถานการณ์ไม่สามารถตอบสนองได้อย่างทันท่วงที สอดคล้องกับแนวคิดของ Chitttham (2020) ที่ชี้ว่าศักยภาพบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบาย ไม่เพียงขึ้นอยู่กับจำนวนบุคลากร แต่รวมถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญ เจตคติ และความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง บุคลากรที่มีความรู้และทักษะเหมาะสมสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และทำให้นโยบายเกิดผลจริง การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องจึงช่วยลดข้อจำกัดและทำให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในชุมชนมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.85) แสดงให้เห็นว่าชุมชนตำบลท่าวังทองมีการสนับสนุนและสร้างความตระหนักเรื่องพิษภัยยาเสพติด รวมถึงค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีในระดับหนึ่งโดยไม่มีปัญหาส่งผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนว่าในบางกลุ่มครอบครัวและชุมชนยังขาดการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับปัญหาเสพติด ทำให้การสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันยังไม่เต็มที่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ Panyadee (2019) ที่ชี้ว่าปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมีบทบาทกำหนดพฤติกรรมการป้องกันปัญหาสังคม โดยชุมชนที่มีทุนทางสังคมเข้มแข็งจะสามารถลดความเสี่ยงได้ แต่ต้องควบคู่กับการสื่อสารเชิงรุกและเปิดพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างโปร่งใส

3. ด้านการบำบัดและฟื้นฟู

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านการบำบัดและฟื้นฟูโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.78) แสดงให้เห็นว่าชุมชนตำบลท่าวังทองมีการดำเนินกิจกรรมบำบัดและฟื้นฟูต่อเนื่องแม้ขาดบุคลากรและทรัพยากรสะท้อนความพยายามของหน่วยงานในการสนับสนุนผู้เสพให้ฟื้นฟูตนเองและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ว่าการบำบัดมักพึ่งพาหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาลหรือศูนย์บำบัด ทำให้กระบวนการติดตามผลหลังบำบัดไม่ต่อเนื่อง และมีโอกาสสูงที่ผู้ผ่านการบำบัดจะกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำ ข้อสังเกตสอดคล้องกับแนวคิดของ Sutthisa (2017) ที่ชี้ว่าความสำเร็จของการบำบัดและฟื้นฟูขึ้นอยู่กับเชื่อมโยงระบบบริการสุขภาพกับเครือข่ายสนับสนุนรอบตัวผู้รับบริการ เช่น ครอบครัว ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น การมีส่วนร่วมเหล่านี้และการติดตามผลระยะยาวช่วยสร้างสภาพแวดล้อมสนับสนุน ฟื้นฟูกำลังใจ ติดตามพฤติกรรม และปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน

4. ด้านเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 0.83) แสดงให้เห็นว่าชุมชนตำบลท่าวังทองมีปัญหาเศรษฐกิจยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะในเยาวชนและวัยแรงงานที่ขาดรายได้และโอกาสทางอาชีพ ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ว่าความยากจนและการว่างงานผลักดันให้บางคนเกี่ยวข้องกับการเสพยาหรือค้ายา ขณะที่การขาดโครงสร้างรายได้ต่อเนื่องทำให้แรงจูงใจดังกล่าวไม่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewkham (2021) ที่ชี้ว่าปัญหายาเสพติดเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและโอกาสทางอาชีพ โดยเฉพาะเยาวชนและวัยแรงงาน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ฝึกอาชีพ ส่งเสริมธุรกิจชุมชน และสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ จึงช่วยลดแรงจูงใจและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านการสนับสนุนจากผู้นำ และด้านการติดตามและประเมินผล โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ด้านนโยบาย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านนโยบายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, SD = 0.99) แสดงให้เห็นว่าชุมชนตำบลท่าวังทองมีนโยบายมีความชัดเจน การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิผล และสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของรัฐบาลได้อย่างเหมาะสม ทำให้การดำเนินงานในพื้นที่มีความต่อเนื่องและมีผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ข้อจำกัดสำคัญ เช่น ความยืดหยุ่นของนโยบายส่วนกลางยังไม่เพียงพอ บทลงโทษไม่รุนแรงพอ ระบบบำบัดและติดตามผลยังขาดความต่อเนื่อง และการใช้เทคโนโลยียังอยู่ในระดับจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sooksomboon (2019) ที่ชี้ว่าผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย ไม่เพียงประสานงานหน่วยงาน แต่ยังต้องเข้าใจบริบทและปัญหาเฉพาะพื้นที่ ออกแบบมาตรการที่เหมาะสม สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วม และใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบ เกิดผลสัมฤทธิ์ และยั่งยืนในระดับชุมชน

2. ด้านการสนับสนุนจากผู้นำ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านการสนับสนุนจากผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, SD = 0.86) ซึ่งสะท้อนบทบาทสำคัญของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนนโยบาย ทั้งในด้านความสำคัญของปัญหา ยาเสพติด การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันว่าผู้นำระดับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงรุกในการขับเคลื่อนกิจกรรมป้องกันยาเสพติดได้ หากได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Chitttham (2020) ที่ชี้ว่าผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักแก่ประชาชน การจัดสรรทรัพยากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ตลอดจนการวางแผน

มาตรการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่าการสนับสนุนและการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบายการป้องกันยาเสพติด ดังนั้นควรมีการส่งเสริมความรู้ทักษะ และการพัฒนาศักยภาพเชิงระบบ เพื่อให้ผู้นำเหล่านี้สามารถทำหน้าที่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความยั่งยืนในการดำเนินนโยบายในระยะยาว

3. ด้านการติดตามและประเมินผล

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทองในด้านการติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.92$) แสดงให้เห็นความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงนโยบาย และความจำเป็นของระบบติดตามที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพระบุข้อจำกัด เช่น การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สมบูรณ์ การสื่อสารผลการติดตามยังไม่ทั่วถึง และขาดความเชื่อมั่นในระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sirabut (2018) เน้นว่าการติดตามและประเมินผลควรพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลกลาง เชื่อมโยงหลายหน่วยงาน เพื่อสร้างเครือข่ายข้อมูลแบบบูรณาการ และใช้ข้อมูลสนับสนุนนโยบายเชิงหลักฐาน (evidence-based policy) ซึ่งสอดคล้องกับความท้าทายที่พบในพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากผลการวิจัยพบว่าข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการนโยบายการป้องกันยาเสพติดภายในชุมชนตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยามี ดังนี้

ผลการวิจัยชี้ว่าการดำเนินนโยบายป้องกันยาเสพติดในชุมชนตำบลท่าวังทองควรเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ครอบครัวยุทธ โรงเรียน และชุมชน โดยเสนอให้พัฒนาระบบคุ้มครองพยานและผู้แจ้งเบาะแส สร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงปฏิบัติระหว่างตำรวจ ท้องถิ่น โรงเรียน และครอบครัวยุทธ พร้อมติดตามผลระยะยาว เพื่อสร้างกลไกเชิงรุกและระบบข้อมูลเชื่อมโยงหลายหน่วยงาน ข้อเสนอเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดนักวิชาการไทยที่เน้นบทบาทผู้นำ ความร่วมมือชุมชน และการวางระบบนโยบายที่ยึดหยุ่นอิงหลักฐาน และสร้างความไว้วางใจกับประชาชน ทำให้มาตรการสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และตอบสนองต่อความต้องการประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Siriburana (2022) ที่ชี้ว่าผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย ไม่เพียงประสานงานหน่วยงาน แต่ยังต้องเข้าใจบริบทและปัญหาเฉพาะพื้นที่ ออกแบบมาตรการที่เหมาะสม สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วม และใช้ทักษะการสื่อสารเพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบ เกิดผลสัมฤทธิ์ และยั่งยืนในระดับชุมชน

สรุป

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดในตำบลท่าวังทองครอบคลุมทั้งด้านบุคลากร องค์กร สังคม วัฒนธรรม การบำบัดฟื้นฟู และเศรษฐกิจ แม้จะมีโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนจากผู้นำ แต่ยังขาดบุคลากร ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากร โดยรวมการดำเนินนโยบายมีประสิทธิภาพสูง แต่ยังจำเป็นต้องเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วน พัฒนาระบบคุ้มครองพยาน เครือข่าย และการติดตามผลระยะยาว เพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนตำบลท่าวังทองสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านบุคลากรและองค์กร ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการบำบัดและฟื้นฟู และด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นเจ้าหน้าที่และภาคีเครือข่ายควรพัฒนาระบบติดตามและฟื้นฟูผู้ผ่านการบำบัดให้มีความต่อเนื่องและชัดเจน พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมป้องกันยาเสพติดอย่างเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เพื่อลดอัตราการกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าชุมชนตำบลท่าวังทองมีศักยภาพสูงในการดำเนินนโยบาย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนต่อเนื่อง ทั้งในด้านนโยบายที่ยืดหยุ่น การพัฒนาศักยภาพผู้นำ และการจัดระบบติดตามผลที่โปร่งใส จะช่วยให้มาตรการมีความยั่งยืนและสามารถเป็นต้นแบบในการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าการดำเนินนโยบายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนตำบลท่าวังทอง ควรเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ครอบครัวยุวชน และชุมชน โดยให้ผู้นำท้องถิ่นและเครือข่ายมีบทบาทขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับระบบติดตามผล และการบูรณาการเศรษฐกิจฐานราก เพื่อความยั่งยืนของนโยบายป้องกันยาเสพติดในระดับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษารูปแบบการติดตามผลและการฟื้นฟูที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและองค์กรท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน การฟื้นฟูจิตใจ และการสนับสนุนด้านสังคมและอาชีพ เพื่อลดอัตราการกลับมาใช้ยาเสพติดซ้ำอย่างยั่งยืน

2.2. ควรวิจัยแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้นำชุมชนให้สามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนมาตรการป้องกัน พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในระดับครอบครัวและชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบาย

References

- Chitttham, R. (2020). Promoting cultural values for drug prevention in communities. *Journal of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University*, 9(2), 89-104.
- Kaewkham, T. (2021). *Drug problems and economic factors in communities: Guidelines for grassroots economic development for drug prevention*. Chiang Mai: Chiang Mai University.

- Mueang Phayao Provincial Police Station. (2024). *Report on the monitoring and evaluation of drug prevention policy implementation in Tha Wang Thong Subdistrict community*. Phayao: Mueang Phayao Provincial Police Station.
- Mueang Phayao Provincial Police Station. (2024). *Annual report on narcotics prevention and suppression in Phayao Province*. Phayao: Author.
- Office of the Narcotics Control Board. (2021). *Guidelines for drug prevention operations at the community level*. Bangkok: Office of the Narcotics Control Board.
- Office of the Narcotics Control Board. (2022). *Guidelines for drug prevention operations at the community level*. Bangkok: Office of the Narcotics Control Board.
- Office of the Narcotics Control Board. (2022). *World drug report: Global drug use trends*. Bangkok: ONCB.
- Office of the Narcotics Control Board. (2023). *National strategy on narcotics prevention and suppression B.E. 2566-2570*. Bangkok: ONCB.
- Panyadee, S. (2019). *Social capital and the prevention of social problems in communities*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Pintobtang, P. (2018). *People's politics and public policy*. (Rev. ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Pressman, J. L., & Wildavsky, A. (1973). *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland*. University of California Press.
- Royal Thai Government. (2021). *Community sustainability policy for narcotics prevention*. Bangkok: Government House.
- Siriburana, S. (2022). The Achievement on The Implementation of Drug Prevention and Suppression Policy of Narcotics Prevention and Suppression Operation Center in Songkhwa District, Nan Province. *Journal of Public Administration and Politics*, 11(1), 24-40.
- Sirabut, B. (2018). Implementation of drug prevention and suppression policies at the local level: A case study of Kamphaeng Saen Subdistrict, Nakhon Pathom Province. *Journal of Political Science and Law, Nakhon Pathom Rajabhat University*, 5(2), 45-59.
- Sooksomboon, S. (2019). Participatory public policy-making at the local level. *Journal of Public Policy*, 8(1), 22-34.
- Sutthisa, P. (2017). *Treatment and rehabilitation of drug addicts in Thai communities: The role of family and community networks*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). *The policy implementation process: A conceptual framework*. *Administration & Society*, 6(4), 445-488.

Yavaprabhass, S. (2022). *Public policy: Concepts, theories, and analysis*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.